

Tsonga divination: an actual case. K²⁴ / 8 A13/9/8

s4390

[26]

KU HLAHLUVA KA NHLOLO.

E. J. Mtebule

1. 1. Loko ku langutiwa e šimumbeko ša nhlolo ku ta voniwa lešwaku yi ni tlhelo rinwe le'ro enta, ni tlhelo rinwana le'ro ringana. Na šwona yi ni le henhla - hala ka šindledyana, ni le hansi - hala ko ringana laha yi yimaka ha kona.
2. Loko wu ri e nenwanyi, e handle ka wona hi hala ko nyuka; e ndzeni ka wona hi hala ko khwaša - hala va nga kehla kona. Loko yi wa yi komba hala ko khwaša, yi vula lešwaku e munhu lo yi ku hlahluviwaka yena a nga na vutomi. Loko yi yima hi nhloko, yi vula e ku pfimba kumbe e ku hlunama ka mbilu. Kambe loko yi yima šwinene kumbe yi etlela šwinene yi funengeta hala ko enta, šwi vula e ku tsaka.
3. E malumbi loko a yima šwi komba e ku ala ka yena hambu tinwana ti we šwinene; va ri o bohe e fundzu. Hikwato e tinhlolo ti fanele e ku etlela šwinene kumbe ti yima šwinene. Kambe e nghala ni mhisi ni nguluve ni tsombe ni hosi ya tinhlolo e malumbi ti fanele e ku wa hi le ndzhaku ti komba hala ko enta loko ti ta va ti hlahluve šwinene. Šwi ta komba lešwaku a ti karihanga, ni ku vula lešwaku e muvabyi o ta hanya.
4. Swešwi ku lafeka lešwaku ku kombisiwa hi mhaka e mukhuva lo wu ku hlahluvisiwaka ši šwona. E mhaka ya koma hi leyi. Ku fanele e ku šiya-šiyiwa šwinene e mukhuva lo wu e nanga kumbe e mungoma va endlisaka ši šona loko va hlahluva:-
5. E va vanuna lava - Masele na Hoveni a va ri va tlhandlamani. Masele a a tekile vasati vambirhi - Nyezani na Fanisa. Fanisa a a lo tekiwa e ra vumbirhi. Hoveni yena a a lo teka nsati wunwe. E vito ra nsati wa kona a a ri Nyathela. Nyathela a a ri ni nwana wunwe wa wandzisanyana, e vito ra yena a a ri Sombhana.
6. E ku suhi ni muti wa va Masele na Hoveni a ku akile e vakhalabye vambirhi; wunwana a a ri wa ka, Valoyi, (Tsombe) Wunwana a a ri wa ka Khosa, (Nguluve). Siku rinwana Fanisa - nsati wa Masele o lo holova na Nyathela nsati wa Hoveni, va dakwe hi byalwa. E ndzhaku ka ku holova ka vona, Sombhana - e nwana Nyathela o tlhafa ka hi vuvabyi bya nhlavo. Kutani Hoveni o suka ni nsati wa yena Nyathela vo ya kombela e vula e ka Giva Vo suka va tamele e fagolweni wo ya kombela ha yena.

/7 Vo ya kuma.....

7. Vo ya kuma Giḽa a ri karhi a ti dzhahela e mbangi ya yena. Vo fika ḽa nwi rungulela le ḽi ḽi ḽa tiseke e ka yena. Vo humesa ni fagolweni ḽo nwi nyika. Kutani Giḽa o teka e ḽirhaḽa ḽa yena, o tḽhululela e tinhlolo e hansi e henhla ka dzoḽo. Kutani o ti olela a ti huhutela hi ḽirhungulu, a tlhela a ti fumba e henhla ka dzoḽo, a ku ka Hoveni: ("Ti teke hi toleti e ta mina nkambi-wa-matiko- ḽi- funungula-ḽwá-le-mpfungwe, ti ta ku byela e matshangu ya le mutini wa wena ni ḽwa le mbilwini ya wena. A ku nga ḽulaḽuri mina, ku ta ḽula- ḽula tona.")

8. Ku te loko Hoveni a ti hahlekile e henhla ka dzoḽo, e ḽirisa- nyana ḽo wa hi hala kunene ḽo komba hala ko enta. E mbiri yo yima hi nhloko. E malumbi o pfuka a yima. E milenwanyi yo komba e ritḽwha. E nguluḽe yo pfuka yi hanya. Na rona e tsombe ḽwe ḽa tano.

9. Kutani Giḽa a ku ka Hoveni: "Wa ḽona nandzuweni, ku ni wansa- ti wa mbiri e ka nwina a ngo tshama a hlunamile e mbilwini ya yena: Pfumelani." ḽa ku: "Siyavuma." A engeta aku: "E nsati wa kona o twanana ni ḽaḽanuna ḽa tinguluḽe ni matsombe. Na ḽwona loko ndzi ḽona ḽa mhunti-matlhari, ni tinoni, ni duma wo ngi e mhaka ya kona yi sukele e byalweni, hikuḽa le ḽwi ti nga ba e bvuri, ti ḽula leḽwaku a mi hlengeletene: Pfumelani." Va ku: "Siyavuma.", hi rito le'ri kulu ḽa ri karhi ḽa ba e maḽyoti e ku komba leḽwaku ḽa kholwa ni ku twisisa le ḽwi ḽa byeriwaka ḽwona i Gaḽa.

10. Kutani Giḽa a ḽutisa ḽa Hoveni na Nyathela loko le ḽwi e tin- hlolo ta yena ti ḽwi ḽulaka loko ḽwi ri ḽwona. Kutani Hoveni a hla- musela Giḽa a ku: "Siku rinwana hi tshama hi nwa e byalwa e kaya ka hina. Kutani e nsati loyi wa mina o holoḽa hi nsati wa makwerhu - e hosi ya mina." Kutani Giḽa a ku: "Wa nga phindza u ti olela u ti ḽutisa. "Kutani Hoveni o ti olela a ti ḽutisa a ku: "Kunene hi wena Fanisa lo yi u lowaka e nwana wa mina ni ḽanuna ḽa wena ḽa matsombe ni tinguluḽe ḽana?" Kutani o ti hahleka a ri karhi a ḽulaḽula a ku: "E mbiri leyi hi wena ḽana? U ḽona leḽwaku o ta ndzi tirhela ndzi tḽhamile ḽana?" Kutani e tinhlolo to tlhela to wisa le ḽwi ḽwo su-

2. ngula. Kutani Giḽa aku ka Hoveni: "Ti tshike leti Munghoni, e nwana wa wena o dlaya hi nsati wa mbiri, ḽwi nga sukela e timholobyeni, ḽi nga le ḽwi a nga hluleka e ku nwi lowa a ri e ḽwakwe. Kutani o ye a ya rhamba e ḽaḽamuna la ḽa ḽambirhi leḽwaku ḽa ta ta nwi pfuna. Hi

/le ḽwi e.....

s439

K24 / 8

le šwi e vula byi šwi vula, a ku vuli mina."

11. Loko šwi ri tano, va to kombela e mirhi yo ya nwi tshungula, kumbe e mhamba. Kambe na yona e mirhi ya kona šwinwe ri timhamba ta kona ku ta rhangga ku vutisiwa tona e tinhlolo. Loko va mukile e kaya va to ya endla hi laha va lerisiweke ha kona hi nanga.

END.S439.